

УДК 81.33

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.25.1.46>**СПЕЦИФІКА ТРАНСФОРМАЦІЙ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ В ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ****SPECIFICITY OF TRANSFORMATIONS OF PHRASEOLOGISMS
IN INTERNET DISCOURSE****Лаврів М.М.,***orcid.org/0000-0002-5713-8970**аспірантка кафедри прикладної лінгвістики**Інституту комп'ютерних наук та інформаційних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»*

Статтю присвячено аналізу трансформованих інтертекстем-фразеологізмів на матеріалі дописів в інтернет-дискурсі (розміщених у 2013–2021 роках у соціальних мережах Facebook, Twitter). Користувачі інтернету активно трансформують фразеологізми, припасовуючи їх для змалювання актуальних подій та явищ. З огляду на це, важливо спостерігати за поточними трансформаційними процесами. У праці розглянуто підходи до поняття трансформованих фразеологізмів та подано різні класифікації типів фразеологічних трансформацій. Проаналізовано низку структурно-семантичних перетворень інтертекстем. Зроблено висновки про характерні типи перетворень фразеологічних одиниць. Спостережено частотні приклади розширення компонентного складу, зокрема додавання кількох компонентів, а також додавання означення до стрижневого компонента та додавання кількох компонентів. Характерним типом трансформування, властивим популярним інтертекстемам, є звуження компонентного складу одиниць, вичленовування зі складу інтертекстеми.

Виявлено такий продуктивний спосіб трансформації, як заміна компонента/компонентів. Заміна відбувається на компонент, що виражає інтенсивнішу дію, вказує на повторюваність дії, зокрема семантика повторюваності дії може виражатися додаванням компонента – числівника. Також спостережено зміну категорійного значення фразеологічних одиниць та контамінацію, яка полягає в об'єднанні/накладанні переважно двох інтертекстем (наприклад цитати й трансформованого фразеологізму). Проте цей спосіб трансформації не є надто продуктивним порівняно з іншими. У досліджених текстах наявний такий стилістичний прийом, як нанизування стабілізованих «фразеологічних» образів, що підсилює загальну експресивність тексту. Зафіксовано низку прикладів одночасного використання кількох типів трансформацій.

Ключові слова: інтертекстема, фразеологізм, фразеологічні трансформації, структурно-семантичні перетворення, типи трансформацій.

The article is devoted to the analysis of transformed intertextemes-phraseologisms based on the material of posts in the Internet discourse (posted in 2013–2021 in Facebook, Twitter). Internet users actively transform phraseological units, adapting them to describe current events and phenomena. With this in mind, it is important to observe the ongoing transformational processes. The work examines approaches to the concept of transformed phraseological units and presents various classifications of types of phraseological transformations. A number of structural and semantic transformations of the intertextemes were analyzed. Conclusions are made about the characteristic types of transformations of phraseological units. Frequent examples of the expansion of the component composition were observed, in particular the addition of

several components, as well as the addition of a meaning to the core component and the addition of several components. A characteristic type of transformation, which is inherent in popular intertextemes, is the narrowing of the component composition of units, the isolation of the intertexteme from the composition.

Such a productive method of transformation as replacing a component/components has been identified. The replacement takes place with a component that expresses a more intense action, indicates the repetition of the action, in particular, the semantics of the repetition of the action can be expressed by adding a component – a numeral. A change in the categorial meaning of phraseological units and contamination, which consists in combining/superimposing mainly two intertextemes (for example, a quotation and a transformed phraseologism), was also observed. However, this transformation method is not very productive compared to others. In the studied texts there is such a stylistic technique as the stringing of stabilized «phraseological» images, which enhances the overall expressiveness of the text. A number of examples of simultaneous use of several transformation types have been recorded.

Key words: intertexteme, phraseological unit, phraseological transformations, structural-semantic transformations, transformation types.

Постановка проблеми. Інтернет-дискурс характеризується динамічністю, він надзвичайно чутливий до екстралінгвальних явищ. Інтернети активно трансформують фразеологізми, пристосовуючи їх для відображення актуальних подій та явищ. З огляду на це, важливим є спостереження за поточними трансформаційними процесами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню трансформацій інтертекстом присвячено праці таких дослідників, як Л. Скрипник [1], О. Фокіна [2; 3], Г. Сюта [4], Т. Коць [5] та ін. Проблеми трансформацій такого типу інтертекстом, як фразеологізми, висвітлені в дослідженнях Л. Скрипник [1], В. Білоноженко та І. Гнатюк [6], Г. Удовиченко [7], Л. Авксентьев [8; 9], Д. Сизонов [10], Т. Коць [11], В. Красавіна [12] та ін.

Постановка завдання. Мета цієї праці – проаналізувати та виокремити домінуючі типи структурно-семантичних перетворень фразеологізмів в інтернет-дискурсі, виявити характерні способи трансформації.

Матеріалом дослідження послуговували дописи в соціальних мережах (Facebook, Twitter), розміщені в 2013–2021 роках.

Виклад основного матеріалу.

У літературі представлені різні класифікації типів фразеологічних трансформацій. «Класичний» опис подано у праці В. Білоноженко та І. Гнатюк [6, с. 83]. Згадані авторки називають такі типи фразеологічних трансформацій: семантичні трансформації (власне семантичні трансформації, розвиток фразеологічного значення; подвійна актуалізація фразеологізмів); структурно-семантичні трансформації (заміна компонентів фразеологізмів словами вільного вжитку; поширення фразеологізму; розгорнута метафора; скорочення компонентного складу фразеологізму; фразеологічний натяк; фразеологічна контамінація) [6].

С. Пташник виокремлює два типи фразеологічних трансформацій: структурний (субституція – заміна компонентного складу; ек-

пансія – поширення, вклинювання; редукація (еліпсис) – скорочення фразеологізму; контамінація – об'єднання двох і більше фразем; граматичні модифікації) та контекстний (одночасна асоціація з прямим значенням звороту чи його конститuentів; домінуюча актуалізація фразеологічного значення, за якої модифікація корелює з контекстом відповідно до прямого значення звороту чи конститuenta; одночасна реалізація прямого та фразеологічного значень) [13, с. 9].

Т. Коць, уточнюючи попередні класифікації трансформацій фразеологізмів, стверджує, що «трансформовані фразеологізми можна диференціювати на уточнені (деякі компоненти замінюються іншими, відповідними концептуальному змістові, одиницями), поширені (у традиційний фразеологізм уведено інші слова), модально змінені (заперечний фразеологізм стає стверджувальним і навпаки), оновлені (семантичні компоненти називають нові, співзвучні часові реалії)» [14, с. 166].

Частотними є приклади дописів у соціальних мережах, які складаються з інтертекстом чи їхніх варіантів/трансформацій. Питання варіантності стосується насамперед такого типу інтертекстом, як стабілізовані фразеологізми.

Характерним типом перетворення інтертекстом-фразеологізмів є звуження компонентного складу одиниць, вичленювання зі складу інтертекстами. Такий спосіб трансформації властивий популярним інтертекстам. Наприклад: *Вона просто їх не помічає і звертає очі до Неба тільки тоді, коли її підитовхне такий могутній двигун розумового розвитку, як «смажений півень»* [15, с. 192]; *Ефект півня. Французький президент Емманюель Макрон шукає дієву юридичну зброю для боротьби з пропагандою та фейками* [16] (у прикладі вжито трансформацію російського фразеологізму *пока жареный петух не клонет* [17]).

Трапляються ситуації, коли інтертекстема компресується навіть до одного слова. Таке явище описане ще на матеріалі ідіоматики «Енеїди»

І. Котляревського [18]: фразеологізми поширеного лексичного складу немовби скорочуються «до одного натякаючого слова». Типовим прикладом гіперкомпресії можуть слугувати такі контексти: *Улюблені **граблі** у тому ж кутку* [19]; *А як кажуть москалі – без лоха и жизнь плоха, а вони бажують хорошого життя, так що населення готуйтеся на панцину та не забудьте бандуру купити, бо ж знову треба буде заводити про тяжке життя, а чому бідний, бо дурний і завжди забуває про граблі¹* (Tw); *Спрацювали граблі 100 річної давнини коли теж люди дуріли від гасел що кожна доярка може керувати країною* (FB). Фіксації згаданої одиниці в сучасних українських фразеографічних джерелах не знайдено, окрім «Словника модифікованих стійких сполучень слів в узусі кінця ХХ – початку ХХІ століття» І. Глуховцевої: *наступити на граблі „знову зробити ту саму помилку“; гребуть у нас руками, граблі у нас для того, щоб на них наступати; знов на ті самі граблі не наступають лише ті, хто має за що купити нові; народ, що взявся за макогона, на граблі вже не наступить* [20, с. 65].

У мережевих текстах натрапляємо на вживання «усічення» такої фразеологічної одиниці, як *вставляти (встромляти, ставити) / вставити (встромити) палиці (палицю, палки) в колеса* кому – перешкоджати, заважати кому-небудь у здійсненні чогось [21, с. 992]. Дефініція ФО засвідчує той факт, що попри варіативність компонента *вставляти*, граматична структура одиниці передбачає ще й наявність одного актанта. Натомість маємо оказійне вживання: *Про опозицію і «палики в колеса» розповідає у своєму інтерв'ю Підгайцівський сільський голова Юрій Семенюк* (FB).

Спостерігаємо трансформації, пов'язані з «самостійним» використанням кожного із компонентів інтертекстеми: *Але треба бути дуже наївним політиком (або прикидатися таким), щоб не бачити: розміри московського «пряника» завжди будуть більшими. А тому слід поєднувати «пряники» (в тому числі й фінансування за допомогою спеціальних програм і фондів) із «батогоми» для тих, хто порушує чинне законодавство і готовий продатися за сочевичну юшку у вигляді чималих сум на банківських рахунках і вільний вихід на російський ринок* [22].

А також трапляється переосмислення семантики розглядуваної одиниці внаслідок заповнення її компонентами іншої структури, що експлікується в контексті: *Здається, в Росії змі-*

нили гнів на милість до України, або ж, коректніше, – «батіг на пряник» (Інтернет-газета «День», 2013) [23]; *Але у січні 1950 року партія вирішила змінити батіг на пряник* (Інтернет-газета «Високий замок», 2004) [23]. Частотним є використання одиниці у формі номінативного речення *батіг і / й / та пряник* (інколи з уточненням для кого). Спостерігаємо трансформації синтаксичної структури одиниці, що, звичайно, впливає на її семантику. У низці випадків застосовано:

– **протиставну конструкцію** (*Утім, європейські роботодавці борються з курінням не батогом, а пряником. Майже кожен четвертий роботодавець готовий фінансувати лікування від тютюнової залежності працівника...* (Інтернет-газета «Високий замок», 2011) [23] (10 контекстів));

– **сполучники «і, і»** (*Саме господар повинен відповідати за те, що не навчив тварину правильно поводитись*”, – каже пан Ярослав. **І батогом, і пряником...** (Інтернет-газета «Високий замок», 2007) [23] (19 контекстів));

– **заперечну** (*Яка його роль як художнього керівника театру? – Що я маю? Ані батогом, ані пряника...* (Інтернет-газета «Високий замок», 2002) [23] (2 контексти));

– **сполучники «або, або»** (*Або батогом, або пряником їх стримали* (Інтернет-газета «Україна молода», 2019) [23] (1 контекст));

– **порівняльну конструкцію** (*Тому чимало українців вважають, що ЄС більше застосовує до України батіг, ніж пряник* (Інтернет-газета «День», 2008) [23] (3 контексти)).

Окрім того, спостерігаємо численні трансформації цієї одиниці, зокрема її вживання у множині: *...Янукович погоджується навіть на розширення повноважень автономії), адміністративні та партійні батогом й пряники* (Інтернет-газета «Україна молода», 2011) [23]. До того ж, численними є приклади семантичного переосмислення, як часткового, так і повного: *Увечері того самого дня, коли засудили Василя Парфенкова, хтось «згори» вирішив урівноважити батіг пряником: відпустили на підписку про невиїзд 20-річну Настю Положанко, одну з лідерів Молодого Фронту...* (Інтернет-газета «Україна молода», 2011) [23]; *Що ж до запобігання класичних вотергейтів, то слід визнати, що ця справа йде успішно. Там, де не можна взяти батогом, беруть пряником* (Інтернет-газета «День», 1998) [23]. Належить зауважити, що трапляються поодинокі приклади розширення компонентного складу за рахунок додавання означення до одного з компонентів: *Місяцем раніше, на спільний*

¹ У прикладах збережено орфографію та пунктуацію авторів дописів.

колгоспний двір, створюваний засобом батога і обіцяного пряника колективного господарства, відвів батько корову та лошака (Інтернет-газета «Кримська світлиця», 2008) [23]; ...вибори покажуть, що більше взяли до уваги громадяни Молдови – заклики політиків з ЄС і України або ж **російські батіг і пряник** (Інтернет-газета «Європейська правда», 2014) [23].

Типовим способом розширення компонентного складу є додавання означення до стрижневого компонента: *Уже сьогодні станьте на сходинку ближче до бажаного!!!! Тільки будьте уважними, хапайтеся за кожен соломинку, яку посилає вам доля, ризикуйте! Адже хто не ризикує, той не п'є шампанського) Хтозна, а може це ваш ключик... Ну а яка мрія без бажання?* (FB) – пор. **хапатися (хвпатися, схопитися, вхопитися і т. ін.) за соломину** — намагатися використати єдину, хоч і безнадійну можливість вийти із скрутного становища, врятувати себе [24, с. 449]; *Був гріх. Деру на собі востатне волосся* (Ю. Винничук, FB) – пор. **волосся рвати (дерти) [на голові (на собі)]** – бути в розпачі, впадати у відчай [25, с. 732].

Наявні випадки додавання кількох компонентів: *Якщо хтось запитає про Вакарчука, то не смійте – гора «інтелігентських сподівань» абсолютно закономірно народила мишу – 5% «з хвостиком» і тепер битиметься за право бути п'ятим колесом у монопартійній коаліції «Слуги народу»* [26]; *Не знаю, мені здається потрібно бути максимально жалюгідним, щоб загнобити Зеленського, щоб потім знову дати шанс минулим "крепким хазайственнікам", наступити на граблі, що б'ють по яйцям. Надія, що месія буде новий)* (Tw).

Продуктивним способом трансформації інтертекстом різного типу є заміна компонента/компонентів. Компонент фразеологізму замінюють на такий, що:

– виражає інтенсивнішу дію (*Буде мені наука, знову))) я просто люблю стрибати на граблі)))* (Tw); *Давайте, прямославніє, не гальмуйте, пострибайте ще на граблях! Світ чекає! В/ч п/п 51884, еслішо* (Tw);

– вказує на повторюваність дії (*То я або стою, або танцюю на граблях! Бо іншого не вмію!* (Tw); *)))ну можна, звісно, танцювати на граблях з цими пірамідами, але ж уважаємі люди, конешно, це зашквар* (Tw); *хто це тут в нас знов на граблях витанцьовує?))))* (Tw);

– семантика повторюваності дії може виражатися додаванням компонента – числівника (*Я прочитав те, що ви написали, маю вам сказати, що*

*ви дуже ритмічна, вам гарно танцювати. / бо якщо ви **вп'яте стаєте на ті ж граблі**, то ви вже наступали. А наступати на граблі – це танець такий, український степ, називається)* (Tw)).

Спостерігаємо зміну категорійного значення одиниці: утворення від дієслівних одиниць субстантивних: *читаю непогану книгу про емоції в професійному контексті і періодично тішуся з того, що до багатьох штук досить давно дійшла сама. ну, правда, мені то дорого вартувало, але **танці на граблях** = корисний досвід* (Tw); *моє життя можна описати фразою «танець на граблях»* (Tw); *Танці на граблях* – улюблена українська розвага (Tw); *А це значить, що танок на граблях продовжуватиметься й надалі* (Tw). Стабілізація вислову *танці на граблях* зумовила появу трансформацій, які полягають у розширенні компонентного складу означенням (*Оголошую початок ритуальних танців на граблях. / – Eyes / – тебе життя нічому не вчить, да? / – да / -ну...Танцюй* (Tw)); а також заміни компонента *танці* гіпонімом (*Гопак на граблях, або Про деякі міфи сучасної політології* (Tw); *Нав'язавши своє / Втече чи це щось втне Зельці, натовп продовжить свою джигу на граблях* (Tw)).

Трапляється контамінація інтертекстом-фразеологізмів, яка полягає в об'єднанні/накладанні здебільшого двох інтертекстом. Однак загалом згаданий спосіб трансформації не є надто продуктивним порівняно з іншими. Трансформаційні процеси зумовили появу такої оказійної одиниці: *Отже, почалося. Те, що так давно й настійно передірали Україні «інтелектуальні меншовики» (серед них і аз многогрішная), – Великий Ісход російських політеліт із свого «Титаніка» в наш теплий край, «где все обильем дышит», за зразком 1918 року (**гетьман Скоропадський перевертається в труні, як курча на рожні!**), – почалося, проект стартував* [27]. У цьому випадку маємо контамінацію різномовних культурних кодів, оскільки російські словники фіксують одиницю *перевернувся бы в гробу* [28]; натомість українські: **як (мов, наче і т. ін.) живцем пектися на рожні**. Хвилюватися, переживати, почувати себе дуже ніяково, тривожно від сорому, ганьби і т. ін. [29, с. 488].

О. Забужко в дописі в соціальній мережі контамінує фразеологічні одиниці *камінь спотикання* (велика перешкода, перепона, зайвий тягар для когось [30, с. 708] та *кісткою* (як кістка, мов кістка) в горлі (поперек горла) *стояти (стати, застрявати, застряти)* кому (а) ставати на перешкоді комусь у досягненні чого-небудь [31, с. 169]): *Oleksandr Sushko колись при*

оказії розкажу, після якої розмови мене на той стішок пробило, - то насправді дуже глибока **"кістка спотикання"** виявилась, воно не дарма під час останнього Майдану так все зрезонувало (О. Забужко, FB).

Оказійною є контамінація трансформованого фразеологізму *танцювати на граблях*, розширеного гіпонімом *гопак*, та частини транслітерованої російської одиниці *пропасть ни за понюшку табаку* (перен.: совершенно напрасно, ни за что) [32]: *Розумна людина як і розумний нарід кожний раз не вигадують велосипед! Якщо не вивчати ні свій досвід, ні других народів/держав, то і будемо на граблях, за понюшку табака, гопака танцювати!* (Tw).

Нетиповим є поєднання цитати і трансформованого фразеологізму: *Дикі танці на граблях – Внутрішня політика* [33]. Натрапляємо на приклади контамінації одиниць, яка супроводжується експлікацією внутрішньої форми: *Особливо, якщо ролі державників почали виконувати «временники», які, граючи свої партії, не відчувають під собою не лише країни, а й навіть смаженого півня, котрий дуже скоро може предметно почати клювати їх у товстошкірі (я зараз не про вагу й обсяг) задниці* (Т. Пархомчук) [34]. Українські фразеографічні джерела фіксують одиницю: *не чути (не відчувати) землі [під собою (під ногами)]* [35, с. 959]. Натомість українські фразеологічні словники не фіксують запозичену одиницю *доки смажений півень не клюне*. У ГРАК представлено низку уживань цієї запозиченої одиниці, перша фіксація в перекладі: *Смажений півень вас ще взад не дзьобнув, а от як дзьобне – тоді й без нашої допомоги почнете воювати!* (М. Шолохов, 1934, перекл. Є. Плужник) [23].

Трапляються okazіональні трансформації інтертекстем-фразеологізмів, зумовлені буквализацією значення інтертекстеми, що приводить до їхнього повного переосмислення: *В українців є чудовий «граматичний» привілей ставити не крапку над «і», а крапки над «ї»* (С. Тихий) [36].

Розмивання/розгортання образу спостерігаємо в таких контекстах: *Юлія Володимирівна завжди вміла грати в такі ігри. І щоби олігархічні «вовки» були ситі, і щоби політичні «вівці» навколо не сильно на неї «бекали».* / *Але я помилився* (FB); *Щоб «вовки» не чіпали «ягнят» – треба щоб «вовки» були ситі.* / *Знищення економіки України веде до постійного голоду «вовків» та знищенню «ягнят»* (FB) (фразеологічний словник фіксує одиницю: *і вовки ситі, і кози цілі*. Ніхто не зазнав шкоди, збитків) [37, с. 139].

У досліджених текстах наявний такий стилістичний прийом, як нанизування стабілізованих «фразеологічних» образів: *інколи може здатися, що я трошки "куку на муню". Але не, я не геть без царя в голові. У мене в голові конституційна монархія: цар, ніби, є, але реальна влада у тараканів! Яко поредна пані, маю пристойну колекцію тараканчиків!* (FB). Цей інтернет-допис ніби сплетений із низки синонімічних інтертекстем, кожна із яких зазнала трансформацій. Так, словники фіксують вислів укр. *мати куку на муню* 'бути несповна розумом; дурнуватим' [38, с. 316], який розширено в тексті прислівником *трошки*. Аналогічної трансформації зазнав фразеологізм *Без царя в голові; Не має царя в голові хто* – про недалеку, несерйозну чи безсоромну, знавіснілу людину [39, с. 180]. У СУМ-20 уміщено одиницю *Жуки в голові <Із жуком у голові>*: а) (у кого) хто-небудь не дуже розумний, недоумкуватий; б) який неадекватно сприймає дійсність [40, с. 782], натомість такий вислів подають російські словники: *Таракан в голові* у кого о комл., одержимом навязчивою ідеєю, манією і т. п. [41, с. 460]. Авторка розгортає образ, пишучи про реальну владу тарганів та колекцію.

У низці випадків застосовано кілька прийомів трансформації: *В глухі часи колоніалізму, коли не було в мене змоги публікуватися, я вже не мав, що втрачати, окрім своїх кайданів. І писав не тільки без цензора в голові, а й без читача* (Ю. Винничук, FB). Автор, спираючись на структурно-семантичну модель (*Без царя в голові; Не має царя в голові хто* – про недалеку, несерйозну чи безсоромну, знавіснілу людину [39, с. 180]) та звуковий збіг на початку стрижневого слова (*цар – цензор*), частково змінює значення одиниці.

Висновки. Інтернет-дискурс характеризується наявністю значної кількості варіантів і трансформованих інтертекстем-фразеологізмів. На появу трансформованих інтертекстем впливають суб'єктивні (автор тексту не пам'ятає точного вислову) та об'єктивні чинники (автор тексту намагається посилити емоційно-експресивний потенціал інтертекстеми; «наблизити» образність одиниці до описуваної ситуації), що призводить до семантичних зрушень.

Аналіз дав змогу виокремити низку структурно-семантичних перетворень інтертекстем. Так, широковідомі інтертекстеми зазнають звуження компонентного складу, яке може відбуватися як вичленовування зі складу інтертекстеми «ключових слів». Фразеологізм може скорочуватися, за термінологією Плющ, до одного «натякаючого слова» (*граблі*).

Спостережено частотні приклади розширення компонентного складу. Поширеним трансформаційним явищем є додавання означення до стрижневого компонента інтертекстеми, що сприяє експресивізації образу (*Деру на собі востатнє волосся* (Ю.Винничук)). Спостережено також додавання кількох компонентів, яке можна інтерпретувати як намір автора «наблизити» вислів до описуваної в тексті ситуації.

Продуктивним типом трансформацій є заміна компонента/ів. Натрапляємо на згадану трансформацію в різних інтернет-жанрах. У фразеологічних одиницях компонент замінюють складником, який виражає інтенсивнішу дію (*стати на граблі → стрибнути на граблі*); вказує на повто-

рюваність дії (*ставати на граблі → танцювати на граблях*); повторюваність дії може виражатися і додаванням числівника (*стати на граблі → в'яте стати на граблі*).

Ефективним типом трансформації з погляду оновлення образу є контамінація. Наявні приклади буквалізації образу (*ставити не крапку над «і», а крапки над «і»*).

Для текстів інтернет-дискурсу характерне розгортання фразеологічних образів. Наявні випадки нанизування стабілізованих фразеологічних образів, що підсилює загальну експресивність тексту. Зафіксовано низку прикладів одночасного використання кількох типів трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови. Київ : Наукова думка, 1973. С. 98–100.
2. Фокина М.А. Фразеологизмы-интертексты в структурно-смысловой организации повествования. *Вестник Костромского государственного университета*. 2006. Т. 12. №. 10. С. 48–52.
3. Фокина О.В. Качественные трансформации интертексты в современных печатных СМИ. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки*. 2009. №2. С. 67–70.
4. Сюта Г. Цитата в українській поетичній мові ХХ століття: джерела, рецепція, інтерпретація. Інтертекстуальність та інтермедіальність: в просторі української мови, літератури та культури. Оломоуць, 2018. С. 21–60.
5. Коць Т.А. Сучасні медійні тексти як сфера трансформацій прецедентних висловів. Інтертекстуальність та інтермедіальність: в просторі української мови, літератури, культури. Оломоуць, 2018. С. 163–180.
6. Білоноженко В.М., Гнатюк І.С. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів : монографія / відп. ред. Л.С. Паламарчук. Київ : Наукова думка, 1989. 156 с.
7. Удовиченко Г.М. Предмет фразеології та семантичні типи фразеологізмів. *Українська мова і література в школі*. 1965. №2. С. 20–24.
8. Авксентьев Л. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків : Вища школа, 1988. 134 с.
9. Авксентьев Л. Фразеологічна одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки. *Мовознавство*. Харків : ХНУ ім. Каразіна, 1979. № 5. С. 13–17.
10. Сизонов Д. Стилістична трансформація фразеологізмів в українських мас-медіа. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. С. 154–157.
11. Коць Т.А. «Україна» у вимірах прецедентних засобів мови. Мова і міжкультурна комунікація : зб. наук. праць. Полтава, 2020. Вип. 2. С. 78–87.
12. Красавіна В.В. Авторська трансформація фразеологізмів у романі-колажі Дмитра Кешелі «Родаки» : наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. *Філологічні науки*. Кам'янець-Подільський : Аксиома, 2019. Вип. 48. С. 175–180.
13. Пташник С.Б. Структурно-семантичні особливості фразеологічних модифікацій та їхні функції в німецькому газетному тексті : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Львів, 2003. 18 с.
14. Коць Т.А. Публіцистичний стиль в українській літературній мові кінця ХІХ - початку ХХІ ст. : нормативно-аксіологічний аспект : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.01 ; Ін-т української мови НАН України. Київ, 2019. 38 с.
15. Борисова О.В. Релігійний чинник у геополітичних устремліннях еліт України в добу Середньовіччя : монографія. Луганськ : Д.З. ЛНУ ім. Т. Шевченка, 2010. 320 с.
16. Лазарева А. *Журнал «Український тиждень»*. URL: <https://tyzhden.ua/efekt-smazhenoho-pivnia/> (дата звернення: 13.11.2022).
17. Белко В.К. Жгучий глагол: Словарь народной фразеологии. Москва : Зеленый век, 2000. 288 с.
18. Плющ П.П. До характеристики мовних засобів гумору в «Енеїді» Котляревського. *Мовознавство: Наук. зап. Ін-ту мовознавства АН УРСР*. Київ, 1947. Т. 4–5. С. 18–33.
19. Пархомчук Т. Грошовита передова. Поки воїни світла борються Україну, наближені до зе-влади ділять «жирні посади». URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/p-0/a-877/> (дата звернення: 13.11.2022).

20. Глуховцева І.Я. Словник модифікованих стійких сполучень слів в узусі кінця XX – початку XXI століття / за ред. П.Ю. Гриценко. Луганськ : ДЗ ЛНУ ім Т. Шевченка, 2013. 328 с.
21. Словник української мови : в 20 т. / ред. рада : В.М. Русанівський (гол.) та ін.. Київ : Наукова думка, 2012. Т. 3. 1122 с.
22. Грабовський С. Пряники Разумкова і п'ята колона. URL: <https://glavcom.ua/columns/sgrabovskiy/pryaniki-gazumkova-i-pyata-kolona-621853.html> (дата звернення: 13.11.2022).
23. Генеральний регіонально анотований корпус української мови (ГРАК) / М. Шведова, Р. фон Вальденфельс, С. Яригін, М. Крук, А. Рисін, В. Старко, М. Возняк. Київ, Осло, Єна, 2017-2019. – [Електронний ресурс]. – URL: uacorpus.org (дата звернення: 13.11.2022).
24. Словник української мови : в 11 т. / ред. рада : І.К. Білодід (гол.) та ін. ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1978. Т. 9. 916 с.
25. Словник української мови : в 11 т. / ред. рада : І.К. Білодід (гол.) та ін. ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1970. Т. 1. 799 с.
26. Тихий С. Порошенко, Тимошенко, Тягнибок... В Україні настав час зміни лідерів. URL: <https://glavcom.ua/columns/stikhy/poroshenko-timoshenko-tyagnibok-v-ukrajini-nastav-chas-zmini-lideriv-614168.html> (дата звернення: 13.11.2022).
27. Забужко О. Росія 2.1: Перезавантаження, або пастка для еліти. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27179774.html> (дата звернення: 13.11.2022).
28. Фёдоров А.И. Фразеологический словарь русского литературного языка. Москва : Астрель, 2008. 828 с.
29. Словник української мови : в 11 т. / ред. рада : І.К. Білодід (гол.) та ін.. Київ : Наукова думка, 1970–1980. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 13.11.2022).
30. Словник української мови : в 20 т. / ред. рада : В.А. Широков (гол.) та ін.. Київ : Наукова думка, 2015. Т. 6. 994 с.
31. Словник української мови : в 11 т. / ред. рада : І.К. Білодід (гол.) та ін. ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1973. Т. 4. 840 с.
32. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. Москва : Азъ, 1992. 955 с.
33. Кабачинська С. Дикі танці на граблях. URL: https://zn.ua/ukr/internal/diki-tanci-na-grablyah_.html (дата звернення: 13.11.2022).
34. Пархомчук Т. Нова владо, хто ви? Сходження троянського коня грузинського походження до Верховної Ради. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3499/180/136621/> (дата звернення: 13.11.2022).
35. Білоноженко В.М. Фразеологічний словник української мови / ред. рада : Л.С. Паламарчук (гол.) та ін. ; Ін-т української мови АН України. Київ : Наукова думка, 1993. Кн. 2. С. 529–980.
36. Тихий С. У чому був секрет людей, які 2013 року вийшли на Майдан. URL: <https://glavcom.ua/columns/stikhy/same-sya-shchirist-zlamala-vsi-gipotetichni-plani-i-potochni-rozrahunki-todi-549473.html> (дата звернення: 13.11.2022).
37. Білоноженко В.М. Фразеологічний словник української мови / ред. рада : Л.С. Паламарчук (гол.) та ін. ; Ін-т української мови АН України. Київ : Наукова думка, 1993. Кн. 1. 528 с.
38. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Г. Гримашевич та ін. ; за ред. Н. Хобзей. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. 672 с.
39. Словник української мови : в 11 т. / ред. рада : І.К. Білодід (гол.) та ін. ; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наукова думка, 1980. Т. 11. 699 с.
40. Словник української мови : в 20 т. / ред. рада : В.А. Широков (гол.) та ін.. Київ : Наукова думка, 2013. Т. 4. 1010 с.
41. Елистратов В.С. Словарь русского арго. Москва, 2000. С. 56–78.